

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANES KOKOTES
[JULIANE KOKOTT] SECINĀJUMI,

sniegti 2004. gada 16. decembrī¹

I — Ievads

1. Nīderlandē pastāv cenu regulējums, saskaņā ar kuru pienotavas nosaka ražotājiem, t.i., dažādiem lauksaimniekiem, ieturējumus par zemākas kvalitātes nepasterizētu pienu. Vienlaicīgi no šiem ieturējumiem tiek finansētas nelielas piemaksas tiem ražotājiem, kuri noteiktā laika periodā nodevuši pienotavām kvalitatīvi nevainojamu nepasterizētu pienu.

3. Šajā sakarā Nīderlandes *College van Beroep voor het bedrijfsleven* (Apelācijas tiesa tirdzniecības un rūpniecības jautājumos, turpmāk tekstā arī — “iesniedzējtiesa”) uzdod Tiesai jautājumus par Kopienu tiesībās noteiktā atbalsta aizlieguma (EK līguma 87. panta 1. punkts) un atbalsta īstenošanas aizlieguma (EK līguma 88. panta 3. punkts), kā arī Padomes 1968. gada 27. jūnija Regulas (EEK) Nr. 804/68 par piena un piena produktu tirgus kopīgo organizāciju (turpmāk tekstā — “Regula Nr. 804/68”)² interpretāciju.

II — Atbilstošās tiesību normas

2. Šajā lietā jāizvērtē šī cenu regulējuma atbilstība Kopienu tiesībām. Kauperss [Kui-pers], kura nodoto nepasterizēto pienu pienotava 1995. gadā atsevišķos gadījumos atzina par zemākas kvalitātes, apstrīd šīs pienotavas veiktos ieturējumus. Viņš uzskata, ka šie ieturējumi ir pretrunā Kopienu tiesībām.

A — Kopienu tiesiskais regulējums

4. Uz šīs lietas Kopienu tiesisko regulējumu attiecas EKL 36. panta 1. daļa, EKL 87. panta

1 — Oriģinālvaloda — vācu.

2 — OV L 148, 13. lpp.

1. punkts, EKL 88. panta 3. punkts, kā arī Regula Nr. 804/68³.

7. EK līguma 88. panta 3. punktā ir noteikts:

5. Saskaņā ar EK līguma 36. panta 1. daļu Līguma nodaļa par konkurenci attiecas uz lauksaimniecības produktu ražošanu un tirdzniecību tikai tiktāl, ciktāl to, ievērojot EKL 33. pantā izvirzītos mērķus, noteikusi Padome atbilstoši 37. panta 2. un 3. punktam un saskaņā ar minētajos punktos paredzēto procedūru.

“Visi plāni piešķirt vai mainīt atbalstu ir jādara zināmi Komisijai laikus, lai Komisija varētu iesniegt savas piezīmes. Ja Komisija atzīst, ka, ievērojot 87. pantu, šādi plāni nav saderīgi ar kopējo tirgu, tā nevilcinoties sāk 2. punktā paredzēto procedūru. Attiecīgā dalībvalsts nesāk īstenot pašas ierosinātos pasākumus, kamēr šī procedūra nav beigusies ar galīgo lēmumu”.

6. EK līguma 87. panta 1. punkts nosaka:

8. Regulas Nr. 804/68 23. un 24. pants izteikts šādi⁴:

“Ja vien šis Līgums neparedz ko citu, ar kopējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm”.

“23. pants

Izņemot, ja šajā regulā ir paredzēts citādi, Līguma 92.–94. pants ir piemērojami 1. pantā minēto produktu ražošanai un tirdzniecībai.

3 — Regula Nr. 804/68 tika aizstāta ar Padomes 1999. gada 17. maija Regulu (EK) Nr. 1255/1999 par piena un piena produktu tirgus kopīgo organizāciju (OV L 160, 48. lpp., turpmāk tekstā — “Regula Nr. 1255/1999”), kas stājas spēkā 2000. gada 1. janvārī. Pamata pravā fakti attiecas uz 1995. gadu, tādēļ laika ziņā tiem ir piemērojama Regula Nr. 804/68.

4 — Regulas Nr. 804/68 23. un 24. pants satur a ziņā ir vienāds ar Regulas Nr. 1255/1999 37. un 38. pantu; skat. arī Regulas Nr. 1255/1999 III pielikumu. EK līguma agrākajiem no 92. līdz 94. pantam, uz kuriem ir atsauce Regulā Nr. 804/68, šobrīd atbilst EKL 87. līdz 89. pants.

24. pants

vērtējams dalībvalstu sniegtais atbalsts un var tikt aizliegts ar kopēju tirgu nesavienojams atbalsts, principā ir jāattiecinā uz piena un piena produktu sektoru [..].”

1. Izņemot, ja Līguma 92. panta 2. punktā ir noteikts citādi, ir aizliegts atbalsts, kura apmērs noteikts atkarībā no 1. pantā minēto produktu cenas vai daudzuma.

10. Papildus jānorāda uz Regulas Nr. 804/68 3. pantu, kas satur šādu piena cenas noteikšanas kārtību:

2. Ir aizliegti arī valsts veikti pasākumi, kas ļauj izlīdzināt 1. pantā minēto produktu cenas.”

“3. pants

Regulas Nr. 804/68 1. pantā uzskaitītie produkti, uz kuriem ir norādīts 24. panta 2. punktā, ir piens, krējums, sviests, siers, biezpiens, laktoze un laktozes sirups.

1. Kopienai ik gadu līdz 1. augustam ir jānosaka piena pamatcena piena tirdzniecības gadam, kas sākas nākamajā kalendārā gadā.

9. Regulas Nr. 804/68 divpadsmitajā apsvērumā ir sniegts šāds vispārējs izskaidrojums:

[..]

“Jautājums par kopēja tirgus izveidi, kas balstīts uz vienotu cenu sistēmu, radās zināma atbalsta piešķiršanas sakarā, tādēļ Līguma nosacījumi, saskaņā ar kuriem iz-

2. Pamatcena ir piena cena, kāda paredzēta visam ražotāju pārdotajam pienam piena tirdzniecības gada ietvaros Kopienas tirgū un trešo valstu tirgos.

3. Pamatcenu nosaka pienam ar 3,7 % tauku saturu, kas nodots pienotavā [..].”⁵

11. Turklāt pamata prāvas lietas apstākļu rašanās brīdī Regulas Nr. 1411/71 5. panta 1. punkta 2. apakšpunktā bija noteikts⁶:

“Samaksa par pienu, ko izmanto dzeramā piena ražošanai, tiek veikta atbilstoši sistēmai atkarībā no tā kvalitātes. Šai sistēmai ir jānodrošina, ka piens, ko izmanto kā izejvielu dzeramā piena ražošanai, atbilst noteiktiem nosacījumiem attiecībā uz tā kvalitāti, ieskaitot sastāvu.”

cības produktu kvalitāti (*Landbouwkwaliteitswet*, turpmāk tekstā — “Likums par lauksaimniecības kvalitāti”)⁷, Lēmums par lauksaimniecības produktu, nepasterizētā piena un piena izstrādājumu, kvalitāti (turpmāk tekstā — “Nīderlandes lēmums par pienu”)⁸, kā arī lauksaimniecības, dabas aizsardzības un zvejniecības valsts sekretāra izdotie Lauksaimniecības kvalitātes noteikumi par samaksu par pienotavām nododamo pienu atbilstoši tā kvalitātei (*Landbouwkwaliteitsregeling uitbetaling van boerderijmelk naar kwaliteit*, turpmāk tekstā — “Nīderlandes noteikumi par piena apmaksu”)⁹. Šeit pat jāmin arī nolikums un lēmums, kurus pieņēma atbildētājs pamata prāvā — *Productschap Zuivel* (Piena un piena produktu biroj).

13. No visu šo noteikumu ārkārtīgi sarežģītās mijiedarbības būtībā izriet sekojošais.

B — Valsts tiesības

12. Runājot par Nīderlandes valsts tiesisko regulējumu, jāmin Likums par lauksaimniecības produktu kvalitāti

14. Likuma par lauksaimniecības kvalitāti 2. panta 1. punkts saistībā ar Lēmuma par pienu 3. panta a) apakšpunktu piešķir pilnvaras pieņemt noteikumus par [lauksaimniecības] produktu, proti, nepasterizētā piena kvalitāti. Šādi noteikumi cita starpā var regulēt samaksu atkarībā no produktu kvalitātes.

5 — Kopš 1996. gada 1. jūlija Regulas Nr. 804/68 3. panta 1. punkts ir formulēts šādi: “Katra gadu Kopienai nosaka piena pamatcenu” (Padomes 1996. gada 30. jūlija Regula Nr. 1587/96, OV L 206, 21. lpp.). Kopš 2000. gada 1. janvāra spēkā esošajā Regulā Nr. 1255/1999 3. pantā ir saglabāta pamatcenas sistēma, bet nav paredzēta nepieciešamība ik gadu noteikt jaunu cenu.

6 — 1971. gada 29. jūnija Padomes Regula (EEK) Nr. 1411/71, ar ko nosaka papildu noteikumus par piena un piena produktu, kuri ietilpst tarifu sadaļā Nr. 04.01, tirgus kopīgo organizāciju (OV L 148, 4. lpp.). Šī Regula zaudēja spēku 1998. gada 1. janvārī.

7 — *Stb.* 1971, 371. lpp., grozīts ar 1993. gada 23. decembra likumu (*Stb.* 1993, 690. lpp.).

8 — *Stb.* 1994, 63. lpp., grozīts ar 1995. gada 26. jūnija rīkojumu, *Stcrt.* 122.

9 — *Stcrt.* 1994, 25. lpp. Zaudējis spēku kopš 2000. gada 8. janvāra.

15. Likuma par lauksaimniecības kvalitāti 2. panta 2. punkta f) apakšpunkts saistībā ar Nīderlandes lēmuma par pienu 3. panta a) un c) apakšpunktu atļauj ieviest ieturējumu un piemaksu sistēmu nepasterizētam pienam atkarībā no produkta kvalitātes.

nododamā piena samaksa atkarībā no kvalitātes (*Landbouwkwaliteitsverordening 1994, Uitbetaling van boerderijmelk naar kwaliteit*; turpmāk tekstā — “1994. gada noteikumi”)¹¹, kas izvilcuma veidā skan šādi:

“2. pants

16. Likuma par lauksaimniecības kvalitāti 8. pants ļauj pilnvarot privāttiesiskas juridiskas personas veikt uzraudzību, kā arī lauksaimniecības produktu pārbaudi, un tiesību normu īstenošanu par produktu samaksu atkarībā no kvalitātes. Saskaņā ar Nīderlandes lēmuma par pienu 3. panta 1. punkta c) apakšpunktu un 7. pantu šis uzdevums piensaimniecības nozarē būtībā ir nodots *Stichting Centraal Orgaan voor Kwaliteitsaangelegenheden in de Zuivel* [Zuivelas produktu kvalitātes centrālā iestāde] (turpmāk tekstā — “COKZ”)¹⁰, kas atrodas Leidenē.

1. Pienotavas attiecīgajiem piena govju audzētājiem par šo pienu maksā atbilstoši tā kvalitātei saskaņā ar nosacījumiem, kas minēti šajos noteikumos vai kas pieņemti uz to pamata.

[..]

17. Nīderlandes noteikumu par piena apmaksu 2. pants uzdod atbildīgajai iestādei — *Productschap Zuivel* — pieņemt noteikumus par pienotavām nododamā piena cenas maksu atkarībā no kvalitātes, cita starpā paredzot kvalitātes pārbaudi, cenas samazinājuma ieturējumus un piemaksas par kvalitāti. Pamatojoties uz noteikumu par piena apmaksu 2. punktu, *Productschap Zuivel* 1994. gadā izdeva Noteikumus par lauksaimniecības produktu kvalitāti — pienotavām

3. Pienotavām ir pienākums:

- a) pārbaudīt pienotavām nododamā piena, ko tās saņem no piena govju audzētājiem, kvalitāti un

¹⁰ — Piena produktu kvalitātes centrālā iestāde.

¹¹ — *PBO-blad 1994, afl. Nr. 9*. 1999. gada 15. septembrī *Productschap Zuivel* pieņēma jaunus noteikumus, *Zuivelverordening 2000, Uitbetaling van boerderijmelk naar kwaliteit, samenstelling en gewicht*, kas stājās spēkā 2000. gada 1. janvārī. Ar tiem tika atcelti 1994. gada noteikumi.

- b) atzīmēt kvalitātes pārbaudes rezultātus, kā norādīts a) apakšpunktā, un šajā sakarā ievērot šo noteikumu nosacījumus un uz šo noteikumu pamata pieņemt nosacījumus.
- 2. Piemaksu par kvalitāti apmērs jānosaka uz 100 kg piena katrā reģionā, ko nosaka direktors, konsultējoties ar COKZ, tādā veidā, ka kopējais piemaksu par kvalitāti apmērs ir vienāds vai gandrīz vienāds ar visu periodā veikto ieturējumu apmēru.

[..]

12. pants

10. pants

- 1. Piena kontroles stacija pēc kvalitātes pārbaudes rezultātiem veic novērtējumu atbilstoši sistēmai, ar kuru tiek noteiktas normas, ieturējumu punkti un citi piemērojamie ieturējumi un ko izveido direktors, konsultējoties ar COKZ.

Pienotavas, pamatojoties uz kopējo ieturējumu punktu daudzumu, veic ieturējumus par paraugu ņemšanas periodu, ko nosaka direktors, konsultējoties ar COKZ, no kopējā pienotavām nododamā piena daudzuma, ko šajā periodā piegādājis attiecīgais piena govju audzētājs, kā arī iespējamus ieturējumus attiecībā uz piegādi sakarā ar antibiotiku klātbūtni [pienā].”

[..]

11. pants

- 1. Pienotavas par periodu, kas noteikts divpadsmit nedēļu garumā, izmaksā piemaksas par kvalitāti piena govju audzētājiem, kas šajā periodā nav saņēmuši vairāk par vienu ieturējuma punktu un kuru piegādātajā pienā nav konstatētas antibiotikas [..];

18. *Productschap Zuivel* priekšsēdētāja pieņemtajā lēmumā *Besluit vaststelling frequentie en beoordeling resultaten kwaliteitsonderzoek* [Lēmums par kvalitātes pārbaudes biežumu un rezultātu novērtējumu]¹² cita starpā ir noteikti arī piemērojamie ieturējumi. Ja piegādātajā pienā ir konstatētas antibiotikas, ieturējumi ir NLG 0,50 (EUR 0,23) par kilogramu.

12 — PBO-blad 1994, afl. Nr. 20, 25. lpp., grozīti ar 1994. gada 19. jūlija lēmumu (PBO-blad, afl. Nr. 42) un 1995. gada 15. februāra lēmumu (PBO-blad, afl. Nr. 15).

III — Fakti un pamata prāva

mus nekā izmaksājusi piemaksas par kvalitāti, radušos starpību tā iemaksā COKZ, kas savukārt to sadala citu pienotavu starpā, kurās izveidojusies pretēja situācija.

A — *Nīderlandes cenu regulējuma darbības pārskats*¹³

19. Nīderlandes pienotavas regulāri pārbauda tām piegādātā nepasterizētā piena kvalitāti. Kvalitātes trūkumi tiek novērtēti punktu sistēmā ar ieturējuma punktiem un saistībā ar tiem attiecīgā pienotava veic ieturējumus.

22. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka 1995. gadā Nīderlandē piena cena bija NLG 71,43 par 100 kg piena jeb NLG 0,7143 (EUR 0,32) par kg. Konstatējot pienā antibiotikas, ieturējumi sasniedza NLG 0,50 (EUR 0,23) par kg.

20. Pienotavas maksā piemaksu par kvalitāti tiem piena ražotājiem, kuru piegādes divpadsmit nedēļu laikā ir novērtētas ar ne vairāk kā vienu ieturējuma punktu un kuru pienā arī netiek konstatētas antibiotikas. Pamatojoties uz pienotavu sniegtajām ziņām, COKZ periodiski pārrēķina piemaksu lielumu.

23. Tiesas rīcībā nav ziņas par to, cik daudzi ražotāji noteiktā laika periodā saņēma piemaksas un cik lielas šīs piemaksas bija katrā atsevišķā gadījumā. Atbildot uz pieprasījumu, Nīderlandes valdība tiesas sēdē paskaidroja — un šajā jautājumā tā netika apstrīdēta —, ka piemaksu summa bija ļoti maza. Kauperss secina, ka šādas piemaksas par pienu saņem apmēram no 70 % līdz 80 % Nīderlandes lauksaimnieku.

21. Šajā ziņā piemaksas lielums uz katrām 100 kg tiek noteikts tādējādi, lai kopējais izmaksāto piemaksu par kvalitāti apmērs noteiktā laika periodā būtu precīzi vai aptuveni vienāds ar kopējo ieturējumu apmēru. Ja pienotava noteiktā laika periodā pavisam kopumā ir veikusi vairāk ieturēju-

24. Turklāt no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu var secināt, ka 1995. gadā Nīderlandē *visu* piemaksu par kvalitāti daļas attiecība pret *visu* piegādātā piena kopējo vērtību veidoja 0,217 %; nākošajos gados (no 1996. gada līdz 1999. gadam) šī daļa tikai vienreiz bija nedaudz lielāka (0,227 % — 1996. gadā), citos gadījumos tā nedaudz

¹³ — Skat. it īpaši Nīderlandes valdības rakstveida apsvērumu 20.—22. punktu, kā arī tās paskaidrojumus tiesas sēdē.

samazinājās (laika posmā no 1997. līdz 1999. gadam tā samazinājās un pēc 0,196 % 1997. gadā un 0,185 % 1998. gadā visbeidzot sasniedza 0,174 % 1999. gadā).

cē atcēla līdz tai nonākušos administratīvos un tiesas lēmumus un noteica, ka sākotnējā Kaupersa sūdzība jānodod izskatīšanai *Productschap Zuivel*.

B — Par pamata prāvu

25. Prasītājs pamatprāvā Kauperss *Niederlande* nodarbojas ar piensaimniecību un 1995. gadā piegādāja *Niederlandes* pienotavai *Zuivelfabriek De Kievit B.V.* Mepelā nepasterizētu pienu. 1995. gada 24. jūlijā, 28. jūlijā, 8. augustā un 15. augustā vēstulēs ar uzrakstu "Ziņojums par kvalitāti" pienotava Kaupersam paziņoja, ka viņa piegādātajā nepasterizētajā pienā tika konstatētas antibiotiku paliekas¹⁴. Šī iemesla dēļ, veicot samaksu par Kaupersa piegādāto pienu, piemērojot 1994. gada noteikumu 12. pantu, tika veikts ieturējums NLG 0,50 (EUR 0,23) apmērā par kg un attiecīgi kopā ieturēta naudas summa NLG 5 428,95 (EUR 2 463,55) apmērā.

26. Vispirms Kauperss iesniedza *COKZ* vairākas sūdzības, kam nebija panākumu. Visbeidzot pēc viņa sūdzības *Raad van State, Afdeling bestuursrechtspraak*¹⁵ otrajā instan-

27. 2000. gada 20. decembrī *Productschap Zuivel* noraidīja tam pa to laiku nosūtīto Kaupersa sūdzību kā nepamatotu. Par šo noraidījumu Kauperss iesniedza prasību iesniedzējtiesā.

IV — Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu un process Tiesā

28. Ar 2003. gada 27. jūnija nolēmumu *College van Beroep voor het bedrijfsleven* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālos jautājumus:

- "1) Vai tāds ar pienotavai piegādāta nepasterizēta piena kvalitāti saistīts ieturējums un piemaksu valsts režīms kā šajā lietā atbilst Regulai (EEK) Nr. 804/68 par piena un piena produktu tirgus

14 — Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu burtiski "*een bacteriegroeiremmende stof*" (viela, kas kavē baktēriju vairošanos). Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka Kauperss pats lietas sagatavošanas iztiesāšanai stadijā atzina penicilīna izmantošanu mastīta ārstēšanai.

15 — Valsts padome, Administratīvo tiesību nodaļa.

kopīgo organizāciju un it īpaši tās 24. panta 2. punktā minētajam aizliegumam "izlīdzināt cenas" [...]?

tiesiskais regulējums, kāds ir Nīderlandē, kurā paredzēti ieturējumi un piemaksas atkarībā no piena pārstrādes uzņēmumiem piegādātā nepasterizētā piena kvalitātes, ir pretrunā piena un piena produktu tirgus kopīgai organizācijai, sevišķi Regulas Nr. 804/68 24. panta 2. punktam.

2) Vai tāds ar pienotavai piegādāta piena kvalitāti saistīts ieturējums un piemaksu valsts režīms kā šajā lietā atbilst Regulas (EEK) Nr. 804/68 24. panta 1. punktā paredzētajam aizliegumam sniegt atbalstu?

3) Ja uz otro jautājumu tiek sniegta apstiprinoša atbilde — vai šāds režīms ir jāuzskata par atbalstu, kura īstenošana iepriekš ir jāpaziņo Komisijai saskaņā ar EK līguma 93. panta 3. punktu?"

31. Kamēr Nīderlandes valdība strīdu izraisījušo ieturējumu un piemaksu sistēmu uzskata par atbilstošu Regulai Nr. 804/68, Komisija tajā saskata kopējā tirgus organizācijas cenu regulējuma parkāpumu. Arī Kauperss regulējumu uzskata par nepieļaujamu.

29. Tiesas procesā Kauperss, Nīderlandes valdība un Komisija sniedza rakstveida un mutvārdu paskaidrojumus.

32. Saskaņā ar pastāvošo judikatūru dalībvalstis nevar ierobežot tirgus kopīgā organizācijā paredzēto cenu regulējumu ar saviem valsts līmenī pieņemtiem noteikumiem. Dalībvalstu pienākums ir atturēties no pasākumiem, kuri atšķiras no tirgus kopīgās organizācijas vai ir pretrunā tai¹⁶. Ar tirgus kopīgo organizāciju nav saderīgi arī noteiku-

V — Vērtējums

A — Par pirmo jautājumu — ieturējumu vai piemaksu par kvalitāti atbilstību Eiropas piena cenas regulējumam

30. Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai tāds valsts

¹⁶ — 1979. gada 6. novembra spriedums lietā 10/79 *Toffoli* (*Recueil*, 3301. lpp., 12. punkts), 1984. gada 7. februāra spriedums lietā 166/82 *Komisija/Itālija* (*Recueil*, 459. lpp., 23. punkts), 1984. gada 7. februāra spriedums lietā 237/82 *Jogeneel Kaas* (*Recueil*, 483. lpp., 12. punkts) un 2003. gada 9. septembra spriedums lietā C-137/00 *Milk Marque* un *National Farmers' Union* (*Recueil*, I-7975. lpp., 63. un 80. punkts); skat. arī par kopējās lauksaimniecības politikas citām nozarēm 1979. gada 26. jūnija spriedumu lietā 177/78 *Pigs and Bacon Commission* (*Recueil*, 2161. lpp., 14. punkts), 1998. gada 19. marta spriedumu lietā C-1/96 *Compassion in World Farming* (*Recueil*, I-1251. lpp., 41. punkts), 2002. gada 8. janvāra spriedumu lietā C-428/99 *Van den Bor* (*Recueil*, I-127. lpp., 35. punkts) un 2003. gada 20. novembra spriedumu lietā C-416/01 *ACOR* (*Recueil*, I-14083. lpp., 21. punkts).

mi, kas traucē tās pienācīgu darbību, arī ja tirgus kopīgā organizācija nav izsmēloši sakārtojusi attiecīgo jomu¹⁷.

3. punkts gan tikai paredz pamatcenu pienotavas pienam ar tauku saturu 3,7 %¹⁸. Regulā turpretim nav minētas citas piena īpašības, kas var ietekmēt piena cenas veidošanos; tiek runāts tikai par iespējamiem kvalitātes trūkumiem, kā, piemēram, šajā lietā konstatētās antibiotiku paliekas.

33. Šajā sakarā ir jānoskaidro divi jautājumi: pirmais, vai tirgus kopīgā organizācija vispār pieļauj pasākumus valsts līmenī vai satur izsmēlošu cenu regulējumu (skat. tālāk 1. nodaļu), un otrs, vai šādi valsts pasākumi tiktāl, ciktāl tie ir pieļaujami, ir tādi, kas var ietekmēt kopīgo tirgus organizāciju (skat. tālāk 2. nodaļu). Šajā sakarā katrā ziņā tiks apskatīts arī Regulas Nr. 804/68 24. panta 2. punkts, uz ko atsaucas valsts tiesa.

1 Iespējas pieņemt pasākumus valsts līmenī

34. Runājot par *atlikušajām iespējām pasākumiem valsts līmenī*, piena un piena produktu kopīgā tirgus organizācija satur cenas regulējumu, kurā cita starpā ir noteikta piena pamatcena. Regulas Nr. 804/68 3. panta

35. Man nešķiet pārliecinoši secināt no Regulas Nr. 804/68 3. panta redakcijas, ka tur paredzētais cenu regulējums katrā ziņā būtu *izsmēlošs*. Pieņemumam, ka noteikumi ir izsmēloši, būtu absurdas sekas, jo Kopienā vienmēr nāktos nodrošināt vienādu samaksu, kas saistīta ar piena pamatcenu, par pienu, neskatoties uz tā kvalitāti, proti, arī par nekvalitatīvu pienu. Normas, kas līdzās tauku saturu radītājam, kas minēts Regulas Nr. 804/68 3. panta 3. punktā, paredzētu piena cenas diferencēšanu pēc citām pazīmēm, jau sākotnēji tiktu izslēgtas. Turpretim, šķiet saprātīgi bez tauku satura pienā ņemt vērā arī citus piena kvalitātes rādītājus, īpaši ņemot vērā kvalitātes trūkumu, lai diferencētu piena cenu.

17 — Spriedums lietā *Compassion in World Farming* (41. punkts) un spriedums lietā *Van den Bor* (35. punkts), minēti 16. zemsvītras piezīmē.

18 — Saskaņā ar Regulas Nr. 804/68 3. panta 4. punktu ieviešanu veic Padome EK līguma 37. panta 2. punktā noteiktajā kārtībā.

36. Arī Kaupersa minētie sekundāro tiesību akti šajā sakarā neļauj izdarīt citu secinājumu. Kauperss atsaucas uz Direktīvu Nr. 46/92¹⁹ un Direktīvu Nr. 47/92²⁰. Ar šo direktīvu palīdzību, kā arī ar Regulu Nr. 2377/90²¹ — vienkāršoti — tiek ieviestas noteiktas sanitārās prasības lauksaimniecības produktiem un noteikts lielākais pieļaujamais antibiotiku atlieku daudzums šajos produktos. Tādēļ produkti, kas atbilst noteiktajiem kritērijiem, principā ir pārdodami bez ierobežojuma. Bet no tā nekādā ziņā nevar secināt, ka visiem produktiem, kas atbilst kritērijiem, jācenšas panākt vienmēr to pašu cenu. Kritēriju pastāvēšana nekādā ziņā neizslēdz to, ka gadījumos, kad ir ievēroti kritēriji, notiek tālāka diferencēšana pēc kvalitātes un ka šī diferencācija ietekmē cenu.

aizliedz atsevišķus, tajā tuvāk aprakstītus valsts pasākumus, tā tomēr neaizliedz *visus* dalībvalstu pasākumus, kas ietekmē cenu veidošanos.

38. Starp citu jāmin, ka arī Regulas Nr. 1411/71 5. panta 1. punkta otrais apakšpunkts, kas bija spēkā attiecīgajā laika posmā, apstiprina šo viedokli. Saistībā ar pārtikas piena ražošanu šī norma nosaka apmaksas sistēmu, kura ir diferencēta atkarībā no kvalitātes. Acīmredzot Kopien likumdevējs ir uzskatījis, ka Regulā Nr. 804/68 noteiktais cenu regulējums nav izsmeljošs.

39. Kamēr Kopiena ne attiecībā uz dzeramā piena ražošanu, ne attiecībā uz citu piena produktu ražošanu nav pieņēmusi noteikumus par nepasterizētā piena samaksu atkarībā no kvalitātes — Kopienu līmenī piena cenas veidošanās mehānisms nav noregulēts izsmeljoši un dalībvalstis to var papildināt, ievērojot Kopienas tiesību prasības.

37. Turklāt pretējs secinājums, kas izriet no Regulas Nr. 804/68 24. panta 2. punkta, parāda, ka pasākumiem valsts līmenī, kas ietekmē piena cenas veidošanos, nevajadzētu tikt pilnībā izslēgtiem. Lai gan šī norma

2 Tirgus kopīgā organizācija nav ietekmēta

40. Vēl jāapskata, vai tādi valsts pasākumi kā Nīderlandē spēj *ietekmēt* tirgus kopīgo orga-

19 — Padomes 1992. gada 16. jūnija Direktīva Nr. 92/46/EEK, ar ko paredz veselības noteikumus attiecībā uz svaigpiena, termiski apstrādāta piena un piena produktu ražošanu un laišanu tirgū (OV L 268, 1. lpp.).

20 — Padomes 1992. gada 16. jūnija Direktīva Nr. 92/47/EEK par laika un satura ziņā noteiktu izņēmumu piešķiršanu attiecībā uz Kopienas sevišķām higiēnas prasībām svaigpiena un piena produktu ražošanā un realizācijā (OV L 268, 33. lpp.).

21 — Padomes 1990. gada 26. jūnija Regula (EEK) Nr. 2377/90, ar ko nosaka Kopienas procedūru veterināro zāļu maksimāli pieļaujamo atlieku daudzumu noteikšanai dzīvnieku izcelsmes produktos (OV L 224, 1. lpp.), grozīta ar Kaupersa norādīto 1992. gada 18. marta Regulu (EEK) Nr. 675/92 (OV L 73, 8. lpp.), pēdējo reizi grozīta ar Komisijas 2004. gada 25. oktobra Regulu (EK) Nr. 1851/2004 (OV L 323, 6. lpp.).

nizāciju kopumā un sevišķi tajā paredzēto cenu regulējumu. To var izvērtēt tikai ņemot vērā šo noteikumu jēgu un mērķi, kā arī EK līguma galvenos mērķus un prasības.

jāsaņem cena, kas pēc iespējas ir tuvāka pamatcenai, ir nepareizs²⁴. Ja pamatcena tiek saprasta nevis kā individuālu ienākumu garantija, bet drīzāk kā politisks mērķis, visā Kopienā ir jāmēģina panākt tāds cenu līmenis, kas atbilstu šai orientējošai vērtībai. Turpretim pamatcenas izpratne kā politisks mērķis sniedz iespējas attiecīgo produktu diferencēšanai atkarībā no to kvalitātes.

a) Pamatcena kā politisks mērķis

41. Piena pamatcenas noteikšana ir *politisks mērķis* Kopienas līmenī; šāda *orientējošā cena* negarantē visiem ražotājiem katrā dalībvalstī, ka tie saņems pamatcenai atbilstošus ienākumus²². Uz to norāda arī Direktīvas Nr. 804/68 3. panta 2. punkts; saskaņā ar to pamatcena ir "piena cena, kāda *paredzēta-visamražotāju* pārdotajam pienam piena tirdzniecības gada ietvaros [...]"²³.

42. Tādējādi Komisijas arguments, ka katram atsevišķam ražotājam par savu produktu

43. Tāda sistēma kā Nīderlandē — ar no kvalitātes atkarīgiem ieturējumiem un piemaksām — nebūt neierobežo vienotas Kopienas piena pamatcenas politisko mērķi. Kā izriet no 1994. gada noteikumu 11. panta 2. punkta, kvalitātes piemaksas attiecīgais lielums ir nosakāms tā, lai kopējo izmaksāto piemaksu par kvalitāti summa par attiecīgo laika posmu precīzi vai aptuveni atbilstu ieturējumu kopējai summai. Citiem vārdiem sakot, ieturējumu un piemaksu sistēma nekādā ziņā nemaina kopējo summu, ko Nīderlandes pienotavas noteiktā laika posmā izdod, iepērkot nepasterizēto pienu. Sistēma nozīmē tikai to, ka pienotavas, ņemot vērā piegādātā nepasterizētā piena kvalitāti, nemaksā visiem ražotājiem vienu un to pašu

22 — Spriedums lietā *Milk Marque un National Farmers' Union* (minēts 16. zemsvītras piezīmē, 88. punkts).

23 — Mans izcēlums.

24 — Komisijas apsvērumu 14. punkts.

cenu, bet atkarībā no nodrošinātās kvalitātes dažiem ražotājiem pienākas lielāka un citiem mazāka samaksa. Ar šādu visumā *neitrālu-samaksas* normu tiek nodrošināts, ka Nīderlandē caurmērā tiek ievērota Kopienā noteiktā pamatcena un līdz ar to netiek ietekmēta kopējā tirgus organizācijas darbība.

tirdzniecības stadijā nodrošināt cenu līmeni, kas ir gan visu attiecīgā sektora Kopienas ražotāju interesēs, gan patērētāju interesēs un turklāt nodrošina apgādi, neveicinot pārprodukciju²⁶.

i) Patērētāju intereses

44. Ar to, piemēram, šī lieta būtiski atšķiras no lietas *Tofoli*, kurā valsts regulējums principā noteica augstāku piena cenu ražotājiem nekā Kopienas līmenī (260 liras par kg 204,26 liru par kg vietā) noteiktā pamatcena²⁵; atšķirībā no šīs lietas tajā gadījumā tādējādi notika atkāpšanās no pamatcenas un tādējādi skaidra tirgus kopīgās organizācijas ietekmēšana.

46. Tāda regulējuma kā Nīderlandē — ar piemaksām un ieturējumiem par nepasterizētu pienu — mērķis ir ieviest kvalitātei atbilstošu atbildības sistēmu un ar finansiālu stimulēšanu paaugstināt lauksaimniecības produktu kvalitāti. Ar šādu regulējumu tiek ievērotas *patērētāju intereses*, kuru aizsardzība saskaņā ar EK līguma 153. panta 2. punktu jāņem vērā, nosakot un īstenojot pārējo Kopienas politiku. Ar to īpaši tiek ņemts vērā mērķis, ka patērētāji piedāvātos produktus saņem par samērīgām cenām (EK līguma 33. panta 1. punkta e) apakšpunkts). *Samērīguma* kritērijs pilnīgi loģiski izpaužas centienos sasniegt taisnīgu cenas un pakalpojuma attiecību, veicot apmaksu par lauksaimniecības produktiem, un neizpaužas centienos zemākas kvalitātes produktiem panākt tādu pašu cenu kā par kvalitatīviem vai pat kvalitatīvi augstvērtīgiem lauksaimniecības produktiem.

b) Patērētāju un ražotāju interešu ievērošana, tirgus stabilizācija, apgādes nodrošināšana

45. Piena un piena produktu tirgus kopīgās organizācijas mērķis ir ražošanas un vairum-

26 — Spriedums lietā *Milk Marque un National Farmers' Union* (minēts 16. zemsivītras piezīmē, 85. punkts) un 1981. gada 10. marta spriedums apvienotajās lietās 36/80 un 71/80 *Irish Creamery Milk Suppliers Association* (*Recueil*, 735. lpp., 20. punkts).

25 — Spriedums lietā *Tofoli* (minēts 16. zemsivītras piezīmē, 2. un 6. punkts).

ii) Ražotāju intereses

47. Vienlaicīgi ar šādu noteikumu pilnībā tiek ievērotas *ražotāju intereses*. Proti, zemākas kvalitātes produkta ražotājs nevar gaidīt, ka viņš saņems to pašu cenu par produktu kā ražotājs, kurš ražo kvalitatīvi nevainojamu vai pat augstvērtīgu produktu. Turpretim tas, kas ražo ar mērķi nodrošināt kvalitāti, pamatoti sagaida, ka tas ar saviem produktiem var gūt lielākus ienākumus nekā zemākas kvalitātes produktu ražotājs.

pienotavas ieturējums — atskaitījums vairāk nekā divu trešdaļu apmērā no normālās piena cenas²⁸ — ir vai nav samērīgs ar kvalitātes trūkumiem piegādātajā pienā, kurā konstatētas antibiotikas.

iii) Maksājumu sistēma kvalitātes nodrošināšanai kā ieguldījums tirgus stabilizācijā

48. Arī EK līguma 33. panta 1. punkta b) apakšpunktā noteiktais mērķis — palielināt lauksaimniecībā nodarbināto personu individuālos ienākumus — neliek noteikt lauksaimniecības produktiem vienādu cenu, *neņemot vērā to kvalitāti*.

49. Ražotāju intereses varētu tikt ierobežotas tad, ja valsts noteiktie ieturējumi nebūtu samērīgi ar konstatēto nesamērīgo kvalitātes trūkumu²⁷. Nepieciešamības gadījumā iesniedzējtiesas ziņā ir noteikt, vai šajā gadījumā

50. EK līguma 33. panta 1. punkta c) apakšpunktā minēto mērķi — *stabilizēt tirgu* — varētu panākt ātrāk, ja ražotāju samaksa tiktu noteikta vismaz arī atkarībā no produktu kvalitātes. Sākotnēji Kopienų lauksaimniecības politikas prioritārais mērķis bija produkcijas izplatīšana un pietiekama pārtikas, sevišķi galveno pārtikas produktu, nodrošināšana iedzīvotājiem²⁹. Laikā, kad nešaubīgi samazinās patērētāju uzticība noteiktiem lauksaimniecības produktiem, produktu kvalitātes nozīme palielinās. Ja atbildzība tiek noteikta pēc produktu kvalitātes, tas var

27 — Par dalībvalstu pienākumu ievērot Kopienų tiesību vispārējos principus un it sevišķi samērīguma principu, nedaudz citā sakarā skat. 1995. gada 26. oktobra spriedumu lietā C-36/94 *Siesse (Recueil, I-3573. lpp., 21. punkta otrais teikums)*, 2001. gada 12. jūlija spriedumu lietā C-262/99 *Louloudakis (Recueil, I-5547. lpp., 67. punkts)* un 2003. gada 3. jūlija spriedumu lietā C-220/01 *Lennox (Recueil, I-7091. lpp., 76. punkts)*.

28 — Atgādinājumam — ieturējums pie noteikta antibiotiku daudzuma ir NLG 0,50 par kg, normālā piena cena — NLG 0,7143 par kg (skat. šo secinājumu 22. punktu).

29 — Skat. arī EKL 33. panta 1. punkta d) apakšpunktu.

labāk veicināt kvalitatīvas produkcijas ražošanu un visbeidzot arī atjaunot zaudēto uzticību.

51. Katrā ziņā Kopienas tiesību akti liecina par vispārēju tendenci kopējās lauksaimniecības politikas ietvaros izcelt produkcijas kvalitāti, lai uzlabotu šo produktu reputāciju³⁰. Atlīdzības par lauksaimniecības produktiem sistēmas ieviešana, kurā tiktu ņemta vērā kvalitāte, atbilst šim mērķim.

53. Tāda sistēma kā Nīderlandē ar tās valstisko iejaukšanos cenu veidošanā noteikti nav labākais risinājums konkurences politikas ziņā. Tomēr kvalitātes paaugstināšanai finansiālā stimulēšana, kuru piedāvā šī sistēma, katrā ziņā var sekmēt konkurenci starp ražotājiem kvalitātes ziņā. EK līguma mērķi konkurences politikas jomā drīzāk atbalsta, nekā iestājas pret tāda regulējuma pieļaušanu, kāds pastāv Nīderlandē³².

d) Kopsavilkums

c) Konkurences politikas mērķi

52. Izvērtējot tādu sistēmu, kāda ieviesta Nīderlandē, nedrīkst atstāt bez uzmanības arī Kopienas konkurences politikas mērķus. Kā Tiesa jau ir konstatējusi, efektīvas konkurences saglabāšana lauksaimniecības produktu tirgū pieskaitāma pie kopējās lauksaimniecības politikas, kā arī piena un piena produktu tirgus kopīgās organizācijas mērķiem; kopīgās tirgus organizācijas neveido telpu, kurā nebūtu konkurences³¹.

54. Šajā sakarā nešķiet, ka tāds cenu regulējums kā Nīderlandē varētu ierobežot piena un piena produktu tirgus kopīgās organizācijas mērķus, kas interpretēti, ņemot vērā EK līguma svarīgākos mērķus un uzdevumus.

30 — Tā piemēram — saistībā ar sākotnējo apzīmējumu — Tiesas 2000. gada 16. maija spriedums lietā C-388/95 *Belģija/Spānija (Recueil, I-3123. lpp., 53. punkts)*, kā arī 2003. gada 20. maija spriedums lietā C-469/00 *Ravil (Recueil, I-5053. lpp., 48. punkts)* un spriedums lietā C-108/01 *Consorzio del Prosciutto di Parma e Salumificio S. Rita (Recueil, I-5121. lpp., 63. lpp.)*.

31 — Spriedums *Milk Marque un National Farmers' Union* (minēts 16. zemsvirsts piezīmē, 57. un tālākie punkti, it sevišķi 57. un 61. punkts).

32 — Kas attiecas uz EKL 81. pantu un EKL 82. pantu, no tiem izriet, ka, istenojot Nīderlandes cenu regulējumu, ne *Productschap Zuivel*, ne *COKZ* nedarbojas kā uzņēmums vai uzņēmumu apvienība. Sākotnējā ieturējumu noteikšana, ko veic *Productschap Zuivel*, kā arī piešķiramo piemaksu noteikšana, ko veic *COKZ*, nav saimnieciska darbība, drīzāk suverēna darbība tiesību normu īstenošanā un valsts uzdevumā. Šajā sakarā skat. 1997. gada 18. marta spriedumu lietā C-343/95 *Call (Recueil, I-1547. lpp., 16.–18. punkts)* un manus 2004. gada 28. oktobra secinājumus lietā C-134/03 *Viacom* (Krājums, I-1167. lpp., 70. un 71. punkts).

3 Cenu izlīdzināšanas aizliegums

veidošanas prasības, sevišķi attiecībā uz noteiktām intervences cenām un pamatcēnām³³. Kā jau norādīts, nevar iebilst pret kvalitātes orientētas cenu struktūras izveidošanu visiem šiem produktiem Kopienu tiesību prasību ietvaros.

55. Visbeidzot, runājot par Regulas Nr. 804/68 24. panta 2. punktu, ar šo normu tiek aizliegti valsts pasākumi, kuri ļauj *izlīdzināt cenas*. Precīzāk, šis aizliegums attiecas uz pasākumiem, kas ļauj izlīdzināt "1. pantā minētās produkcijas cenu". Šie produkti sevišķi ir piens, krējums, sviests, sieri, biezpiens, laktoze un laktozes sīrups.

4 Pagaidu secinājums

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Regula Nr. 804/68 ļauj pieņemt tādu tiesisko regulējumu, kāds pastāv Nīderlandē, kas paredz ieturējumus vai piemaksas atkarībā no pietavām piegādātā nepasterizētā piena kvalitātes.

56. Jau no šo noteikumu teksta, kurā jēdzieni "cenas" un "produkti" ir minēti daudzskaitlī, izriet, ka ar to paredzēts aizliegt tikai cenu izlīdzināšanu *dažādiem piena produktiem*, tātad, piemēram, piena un krējuma cenas vai krējuma un sviesta cenas izlīdzināšanu. Ar to ir domāts, piemēram, valsts līmenī noteikts, atļauts starpsubsidēšanas veids, ar kura palīdzību cena vienam no minētajiem produktiem tiek mākslīgi pazemināta uz cita ražojuma rēķina. Tīrgus kopīgās organizācijas jēga un mērķis nozīmē to, ka ir jānovērš, ka dalībvalsts Kopienas līmenī neievēro dažādu piena produktu cenu

B — *Par otro un trešo jautājumu — valsts atbalsta tiesisko regulējumu*

57. Ar savu otro un trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā aktualizē problēmu par Eiropas valsts atbalsta tiesību piemērošanu

33 — Skat. arī 16. zemsivitas piezīmē minēto judikatūru.

tādam cenu regulējumam, kāds pastāv Nīderlandē. Runa ir par divu valsts atbalsta tiesību regulējošo normu — Regulas Nr. 804/68 24. panta 1. punktā minētā speciālā valsts atbalsta aizlieguma un EK līguma 87. panta 1. punktā minētā vispārējā valsts atbalsta aizlieguma — pārkāpumu.

saistībā ar Regulas Nr. 804/68 23. pantu ir piemērojami arī EKL 87. un 88. panta nosacījumi un līdz ar to arī *vispārējais valsts atbalsta aizliegums*, kas minēts EK līgumā, attiecībā uz piena un piena produktu ražošanu un tirdzniecību. Turklāt to apstiprina arī Regulas Nr. 804/68 divpadsmitā apsvēruma otrais teikums, saskaņā ar kuru EK līguma atbalstu regulējošās normas ("principā"³⁵) vajadzētu piemērot piena nozarē³⁶.

58. Saskaņā ar Regulas Nr. 804/68 24. panta 1. punktu skaidri aizliegts valsts atbalsts, kura apmērs tiek noteikts pēc cenas un piena un piena produktu daudzuma. Šim *speciālajam valsts atbalsta aizliegumam*, ņemot vērā cenu un daudzumu, ir šaurāka piemērojamība nekā vispārējam EK līguma 87. panta 1. punktā iekļautajam valsts atbalsta aizliegumam. Regulas Nr. 804/68 24. pants piemērošanas jomas ziņā ir stingrāks nekā EKL 87. pants, jo tas nepieļauj nekādas atkāpes atbilstoši EKL 87. panta 3. punktam, bet aprobežojas ar atkāpēm, kas paredzētas EKL 87. panta 2. punktā³⁴.

60. Regulas Nr. 804/68 23. panta formulējums "izņemot, ja šajā regulā paredzēts citādi" nenozīmē, ka šīs Regulas 24. panta 1. punkts ietver izsmēlošu regulējumu par valsts atbalsta pieļaujamību vai nepieļaujamību piena nozarē. Pretējā gadījumā 23. pantam nebūtu nozīme un tas praktiski nebūtu izmantojams. 24. panta 1. punkts drīzāk izvirza speciālu noteikta valsts atbalsta aizliegumu pienam un piena produktiem, bet nesatur izsmēlošu regulējumu.

59. Līdzās šim speciālajam valsts atbalsta aizliegumam saskaņā ar EKL 36. pantu

35 — Vācu valodas versijā apsvērumos lietotajam vārdam "*grundsätzlich*" (principā) nav ekvivalenta citu valodu, proti, franču, itāliešu, spāņu, portugāļu, holandiešu un angļu versijās.

36 — Šajā ziņā nav skaidrs 2004. gada 14. oktobra spriedums lietā C-173/02 Spānija/Komisija (Krājums, I-9735. lpp), tas, šķiet, maina attiecības starp noteikumiem un izņēmumiem Regulas Nr. 804/68 23. pantā (likuma par atbalstu piemērošana kā noteikums, nepiemērošana tikai noteikumos speciāli paredzētos gadījumos): "Kas attiecas uz atbalstu šajā sektorā, saskaņā ar Regulas Nr. 804/68 23. pantu saistībā ar EK līguma 36. pantu, EKL 87. panta, 88. panta un 89. panta noteikumi ir attiecināmi uz piena produktu ražošanu un pārdošanu (izplatīšanu) tikai tiktāl, ciktāl šāda piemērošana ir paredzēta tiesiskajā regulējumā, ar ko izveidota kopējā tirgus organizācija" (spriedums lietā Spānija/Komisija, 17. punkts).

34 — Skat. Regulas Nr. 804/68 24. panta 1. punktā ievada formulējumu "Pieņemot, ka līguma 92. panta 2. daļa [...]", kas turpmāk lasāma kā norāde uz EK līguma 87. panta 2. punktu.

1 Piemaksu jautājums valsts atbalsta aizlieguma kontekstā (Regulas Nr. 804/68 24. panta 1. punkta un EKL 87. panta 1. punkts)

divpadsmitajam apsvērumam, saskaņā ar kuru EK līgumā ietvertais valsts atbalsta tiesiskais regulējums jāpiemēro tirgus kopīgās organizācijas ietvaros.

61. Ar savu otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai uz tādu valsts tiesisko regulējumu kā Nīderlandē, kas paredz veikt ieturējumus par nepasterizētu pienu ar zemāku kvalitāti un izmaksāt piemaksas par pastāvīgām kvalitatīva nepasterizēta piena piegādēm, attiecināms Regulas Nr. 804/68 24. panta 1. punktā noteiktais valsts atbalsta aizliegums.

64. Saskaņā ar judikatūru valsts atbalsta aizliegums ir saistīts ar četriem kumulatīviem nosacījumiem. Pirmkārt, ir jābūt valsts pasākumam vai pasākumiem, kas saistīti ar valsts līdzekļu piešķiršanu. Otrkārt, tam jābūt piemērotam, lai ietekmētu tirdzniecību starp dalībvalstīm. Treškārt, tam jāsniedz labums atbalsta saņēmējam. Un, ceturtkārt, tam vajadzētu deformēt vai draudēt deformēt konkurenci³⁷.

62. Komisija un Kauperss uzskata, ka Nīderlandē pastāvošo piemaksu par kvalitāti gadījumā runa ir par valsts atbalstu, bet Nīderlandes valdībai ir pretējs viedoklis.

65. Šajā lietā galvenokārt problemātisks ir pirmais nosacījums (valsts līdzekļu piešķiršana) un trešais nosacījums (labums atbalsta saņēmējam). Vēlos šos nosacījumus aplūkot tālāk.

a) Valsts līdzekļu piešķiršana

63. Pamata nosacījums valsts atbalsta aizlieguma piemērošanai ir tas, ka konkrētā gadījumā tiešām jābūt sniegtam valsts atbalstam. Regulas Nr. 804/68 24. panta 1. punkts nesatur valsts atbalsta jēdziena patstāvīgu definīciju. Valsts atbalsta jēdziens šajā normatīvajā aktā tādēļ ir jāinterpretē tāpat, kā EKL 87. pantā (un EKL 88. pantā); tas atbilst arī Regulas 804/68 23. panta mērķim un tās

66. Sākumā sīkāk jāaplūko, vai piemaksas par kvalitāti pienotavas maksā *no valsts*

37 — 2004. gada 15. jūlija spriedums lietā C-345/02 *Pearle* u.c. (Krājums, I-7139. lpp., 33. punkts) un 2003. gada 24. jūlija spriedums lietā C-280/00 *Altmark Trans* un *Regierungspräsidium Magdeburg* (Recueil, I-7747. lpp., 75. punkts).

piešķirtajiem līdzekļiem un līdz ar to tās ir piedēvētas valstij³⁸.

jābūt papildu apgrūtinājumam valstij vai tās pilnvarotajai institūcijai⁴¹.

67. Apsvērumu sākumpunktam jābūt, ka attiecīgās piemaksas piena ražotājiem piešķir privātas pienotavas, un tām ir privāta izcelsme, proti, ienākumi no gūtajiem ieturējumiem par no piegādātajiem saņemto ne-kvalitatīvo nepasterizēto pienu.

68. Tas, ka Nīderlandes pienotavām ir pienākums izmaksāt piemaksas saskaņā ar likumu, pats par sevi nav pietiekams iemesls, lai tām būtu valsts atbalsta raksturs³⁹.

69. Saskaņā ar judikatūru izšķiroša nozīme drīzāk ir diviem aspektiem. Pirmkārt, līdzekļiem, kuri tiek piešķirti piemaksu par kvalitāti izmaksāšanai, pat ja tie ilgstošā laika periodā nav valsts īpašumā, vismaz jāatrodas pastāvīgā valsts kontrolē un līdz ar to tiem jābūt kompetento valsts iestāžu rīcībā⁴⁰. Otrkārt, piemaksu par kvalitāti piešķiršanai

70. Par valsts kontroli pār aplūkojamiem līdzekļiem liecina tas, ka Nīderlandes sistēmā pienotavas var tikt uzskatītas par iestādēm, ko valsts pilnvarojusi veikt samaksu, kamēr tāpat valsts pilnvarotā COKZ⁴² veic šo izmaksu vispārēju vadību. Tāpēc COKZ ne tikai aprēķina izmaksājamo kvalitātes piemaksu lielumu par laika periodu, pamatojoties uz pienotavu iesniegtajiem datiem, bet arī pati darbojas kā līdzekļu pārdalītāja. Tādējādi tā savāc atsevišķu pienotavu un ieturējumiem pārpalikušos ienākumus un pārskaita tos speciāli tādām pienotavām, kuru ienākumi no ieturējumiem tajā pašā laika periodā ir mazāki nekā nepieciešams piemaksām. Komisija mutvārdu procesā šajā sakarā minēja "virtuālo līdzekļu" jēdzienu. Savādāk nekā lietā *PreussenElektra*⁴³, tomēr daļa no naudas, kas paredzēta piemaksām

38 — Šajā sakarā spriedums lietā *Pearl* (minēts 37. zemsvītras piezīmē, 34. punkts, arī tālāk 37. un 38. punkts), kā arī 1991. gada 21. marta spriedums lietā C-303/88 *Itālija/Komisija* (*Recueil*, I-1433. lpp., 11. punkts), 2002. gada 16. maija spriedums lietā C-482/99 *Francija/Komisija* (*Recueil*, I-1397. lpp., 24. punkts) un 2003. gada 20. novembra spriedums lietā C-126/01 *GEMO* (*Recueil*, I-13769. lpp., 24. punkts).

39 — 2001. gada 13. marta spriedums lietā C-379/98 *PreussenElektra* (*Recueil*, I-2099. lpp., 59.–61. punkts).

40 — 2000. gada 16. maija spriedums lietā C-83/98 P *Francija/Ladbroke Racing* un Komisija (*Recueil*, I-3271. lpp., 50. punkts) un spriedums *Francija/Komisija* (minēts 38. zemsvītras piezīmē, 37. punkts). Līdzīgi arī ģenerālvokāta Džeikobsa (*Jacobs*) 2000. gada 26. oktobra secinājumu 165. punktā lietā C-379/98 *PreussenElektra* (*Recueil*, I-2103. lpp.).

41 — 1993. gada 17. marta spriedums apvienotajās lietās C-72/91 un C-73/91 *Sloman Neptun* (*Recueil*, I-887. lpp., 21. punkts), 1998. gada 1. decembra spriedums lietā C-200/97 *Ecotrade* (*Recueil*, I-7907. lpp., 35. punkts), 2001. gada 22. novembra spriedums lietā C-53/00 *Ferring* (*Recueil*, I-9067. lpp., 16. punkts) un spriedums lietā *Pearl* (minēts 37. zemsvītras piezīmē, 36. punkts, pēdējā rindkopā).

42 — Tas, ka *Productschap Zuivel* rīkojas saskaņā ar valsts pilnvarojumu, izriet no Nīderlandes noteikumu par piena apmaksu 2. panta, bet attiecībā uz COKZ — no Nīderlandes lēmuma par plenu 3. un 7. panta (skat. šo secinājumu 16. un 17. punktu).

43 — Minēts 39. zemsvītras piezīmē.

par kvalitāti, vispirms nonāk “valsts rokās”, proti, ar valsts pilnvarotās COKZ starpniecību.

73. Tādēļ būtībā šajā lietā runa ir nevis par publiski finansētu noteiktu uzņēmēju darbības veicināšanu, bet gan drīzāk par valsts iejaukšanos cenu veidošanā starp pienotavām, no vienas puses, un nepasterizētā piena ražotājiem (lauksaimniekiem), no otras puses. Ja tomēr ar tiešu iejaukšanos cenu veidošanā uzņēmējiem tiek nodrošināts labums uz citu rēķina, tad no tā izrietošās priekšrocības netiek tieši vai netieši piešķirtas no valsts līdzekļiem⁴⁷.

71. Piemaksu par kvalitāti piešķiršana ir arī daļa no Nīderlandes valsts noteiktās⁴⁴ politikas lauksaimniecības produktu kvalitātes celšanai un kalpo tās īstenošanai. Ar to šī lieta nedaudz atšķiras no lietas *Pearle*⁴⁵, kurā apstrīdētais arodapvienības pasākums bija veikts pēc privātpersonu iniciatīvas.

74. Šajos apstākļos piemaksas nevar uzskatīt par maksājumu *no valsts līdzekļiem*.

72. Turpretim šajā lietā, līdzīgi kā lietā *Pearl*⁴⁶, nepastāv nekādas norādes uz to, ka piemaksu par kvalitāti piešķiršana varētu būt *papildu apgrūtinājums* valsts budžetam. Lai gan valsts līmenī pilnvarotā institūcija darbojas kā naudas sadalītāja vai “virtuālo līdzekļu” pārvaldītāja, ir skaidrs, ka publiskās iestādes piemaksu par kvalitāti nodrošināšanai sistēmai nepiešķir papildu līdzekļus un ka valsts vara šajā sakarā neatsakās no ienākumiem, kas citādā veidā tai piekristu.

b) Labums atbalsta saņēmējiem

75. Pat ja pretēji šeit pārstāvētajam viedoklim izdotos pierādīt šo līdzekļu valstisko izcelsmi, katrā ziņā jānoskaidro, vai piemaksas pamata prāvā vispār sniedz *labumu* atbalsta saņēmējiem, jo tas attaisnotu to atzišanu par valsts atbalstu EK līguma

44 — Skat. it īpaši Likuma par lauksaimniecības produktu kvalitāti 2. panta 2. punkta f) apakšpunktu saistībā ar Nīderlandes lēmuma par pienu 3. panta a) un c) apakšpunktu, kā arī 1994. gada noteikumu 11. pantu.

45 — Spriedums minēts 37. zemsvītras piezīmē, skat. īpaši 15., 37. un 38. punktu (un tur minētās atsauces).

46 — Spriedums lietā *Pearl* (minēts 37. zemsvītras piezīmē, 36. punkts).

47 — Skat. 1978. gada 24. janvāra spriedumu lietā 82/77 *Van Tiggele* (*Recueil*, 25. lpp., 23.–25. punkts), kurā Tiesa noliedza, ka minimālās mazumtirdzniecības cenas noteikšana, lai atbalstītu produkta izplatītāju uz patērētāja rēķina, veido atbalstu.

87. panta un Direktīvas Nr. 804/68 24. panta 1. punkta izpratnē.

miem, kuri sniegti *valsts pasūtījuma saistību* izpildei⁵⁰.

76. Par valsts atbalstu tiek uzskatīti visa veida pasākumi, kuri netieši vai tieši sniedz labumu uzņēmumam vai kas uzskatāmi par ekonomisku priekšrocību, ko atbalsta saņēmējs uzņēmums nebūtu saņēmis normālos tirgus apstākļos⁴⁸.

79. Šī ideja, visbeidzot, ir tikai vispārīga principa izpausme, saskaņā ar kuru valsts atbalsta tiesības nevar piemērot tiesiskajās attiecībās, kur par pakalpojumu tiek saņemta tirgum raksturīga atlīdzība. Proti, tas, kas sniedz pakalpojumu un saņem par to tirgum raksturīgu atlīdzību, nav valsts atbalsta saņēmējs, bet darbojas tirgū atbilstoši normāliem konkurences nosacījumiem⁵¹.

77. Tādēļ izšķirošais jautājums ir — vai piemaksu, par ko pamata prāvā ir strīds, gadījumā runa ir tikai par tirgus apstākļos normālu atlīdzību piena ražotājiem vai par finansiālu labumu, ko attiecīgie piena ražotāji nevarētu saņemt tirgus apstākļos un kas nostāda tos izdevīgākā stāvoklī salīdzinājumā ar konkurentiem⁴⁹.

80. Pieejamā informācija par pamata prāvu liecina, ka piemaksas, kas tiek izmaksātas Nīderlandē, faktiski tiek uztvertas kā *atlīdzība* piena ražotājiem par sniegtajiem pakalpojumiem, nevis kā īpaša priekšrocība tiem. Proti, piemaksas par kvalitāti nekādā ziņā atsevišķiem, atlasītiem nepasterizētā piena piegādātājiem netiek izmaksātas kā otreizēja atlīdzība papildus parastai normālai cenai par kvalitatīvu pienu. Šeit minētās strīdīgās piemaksas līdzās *kvalitātes faktoram* ir saistītas arī ar *laika faktoru*. Tās kalpo kā papildu atzinība par *pastāvīgām* kvalitatīvi augstvērtīga nepasterizēta piena piegādēm *ilgā laika periodā*, ar tām tādējādi papildus atlīdzībai par konkrētu piegādi tiek atlīdzī-

78. Šajā sakarā Tiesa nesen noteica, ka pasākumam *nav* piemērojams EKL 87. panta 1. punkts, ja tas ir atlīdzība par pakalpoju-

50 — Spriedums lietā *Altmark Trans und Regierungspräsidium Magdeburg* (minēts 37. zemsvītras piezīmē, 87., 89. un 94. punkts) un spriedums lietā *Enirisorse* (minēts 48. zemsvītras piezīmē, 31. punkts).

51 — Turpretim, runa var būt par valsts atbalstu, ja par pakalpojumu netiek saņemta atlīdzība vai ja pakalpojums sniegts ar atvieglotiem nosacījumiem. Skat. turpat spriedumu lietā *GEMO* (minēts 38. zemsvītras piezīmē, 29. punkts), tāpat arī 1988. gada 2. februāra spriedumu apvienotajās lietās 67/85, 68/85 un 70/85 *Van der Kooy u.c./Komisija* (*Recueil*, 219. lpp., 28. punkts) un spriedums lietā *SFEI* (minēts 49. zemsvītras piezīmē, 62. punkts).

48 — 2003. gada 27. novembra spriedums apvienotajās lietās no C-34/01 līdz C-38/01 *Enirisorse* (*Recueil*, I-14243. lpp., 30. punkts) un spriedums lietā *Altmark Trans und Regierungspräsidium Magdeburg* (minēts 37. zemsvītras piezīmē, 84. punkts un tajā minētās atsaucēs).

49 — 1996. gada 11. jūlija spriedums lietā C-39/94 *SFEI* (*Recueil*, I-3547. lpp., 60. punkts), spriedums *Altmark Trans und Regierungspräsidium Magdeburg* (minēts 37. zemsvītras piezīmē, 87. punkts).

nāts tas, ka piegādes ilgstoši ir kvalitatīvas. Proti, lai saņemtu piemaksu par kvalitāti, attiecīgajam ražotājam divpadsmit nedēļu laikā ir jāpiegādā piens, kas biežākais vienu reizi ir saņēmis ieturējuma punktu, un kurā nav konstatētas antibiotikas, pienam neraksturīgas vielas⁵².

82. Tas, ka piemaksas par kvalitāti lielums var mainīties, nemaina to, ka tās var kvalificēt kā normālu tirgus atlīdzību. Vairāk atbilst lietas būtībai tas, ka laika posmā, kad salīdzinoši daudzi ražotāji piegādāja zemākas kvalitātes nepasterizētu pienu, pastāvīgi kvalitatīva nepasterizēta piena piegādātājiem arī pienācās lielas piemaksas par kvalitāti, jo to pūles nodrošināt augstāku kvalitāti šajā laika posmā bija īpaši svarīgas. Pretēji, ja laika posmā, kurā salīdzinoši neliels skaits ražotāju piegādāja vidējas kvalitātes nepasterizētu pienu un daudzi ražotāji piegādāja kvalitatīvu nepasterizētu pienu, piemaksas par kvalitāti atbilstoši bija mazākas, jo pastāvīgi nevainojamas kvalitātes piena piegādātāju pūles šajā laika posmā bija salīdzinoši mazākas.

81. Grūtāk ir atbildēt uz jautājumu, vai šāda atlīdzība piemaksas par kvalitāti veidā ir *normāla* apmēra ziņā, jo runa tomēr ir par stigrī reglamentētu tirgu⁵³. Katrā ziņā par tirgū normālu parādību nevar uzskatīt to, ja izmaksātās piemaksas pārsniedz tādu apmēru, kāds tas būtu, ja tirgus darbotos brīvi. Turpretim šajā lietā ir skaidrs, ka ražotājiem piešķirtās piemaksas par kvalitāti bija niecīgas⁵⁴. Tāpēc šķiet pavisam neiespējami, ka atbalstītie piena ražotāji nesaņemtu atlīdzību piemaksu par kvalitāti apmērā normālos tirgus apstākļos, t.i., bez valsts ietekmes uz cenu veidošanos.

83. Skaidrības labad jāpiebilst, ka piegādātā piena kvalitātes pārbaude notiek pēc iepriekš noteiktiem kritērijiem un īpaši tam radītās piena pārbaudes iestādes uzraudzībā (1994. gada noteikumu 10. panta 1. punkts saistībā ar Nīderlandes lēmuma par pienu 7. pantu)⁵⁵. Saskaņā ar pieejamo informāciju visi ražotāji, kas izpilda noteiktos kvalitātes

52 — Skat. 1994. gada noteikumu 11. panta 1. punktu.

53 — Kopienų likumdevējs pats būtiski ietekmē tirgus brīvību, ieviešot cenu regulējumu ar pamatcenu un intervences cenu pārstrādes produktiem, un nodrošina šo sistēmu ar aizsargmehānismu pie Kopienų ārējās robežas, kas padara iespējamu atļūdzināt izvednūftas un ievēdnūftas nodevas tirdzniecībā ar trešām valstīm.

54 — Skat. šo secinājumu 23. punktu.

55 — Lidzīgi Tiesas noteiktajam kritērijam spriedumā lietā *Altmark Trans und Regierungspräsidium Magdeburg* (minēts 37. zemsūvītras piezīmē, 90. punkts), saskaņā ar kuru parametru, pamatojoties uz kuru aprēķina kompensāciju, nosaka atbilstoši objektivitātes un cāurskatāmības prasībām. Citi kritēriji, kuros Tiesas noteikusi šajā spriedumā (89.–93. punkts), saistīti ar speciālu gadījumu attiecībā uz atlūdzību par valsts pasūtījumu un tādēļ nevar tikt attiecināti uz šo gadījumu.

kritērijus, arī automātiski saņem piemaksas. Nav pamats bažīties, ka pastāv nevienlīdzīga attieksme pret ražotājiem.

84. Šādos apstākļos Nīderlandes pienotavu noteiktās piemaksas par kvalitatīva nepasterizēta piena pastāvīgām piegādēm noteikti nav valsts atbalsts EK līguma 87. panta un Regulas Nr. 804/68 24. panta 1. punkta izpratnē, drīzāk tās ir tikai atlīdzība par ražotāju pūlēm kvalitātes nodrošināšanai.

2 Ieturējumi pienākuma apturēt atbalsta sniegšanu un par to paziņot Komisijai, kas izriet no atbalsta regulējuma, kontekstā (EKL 88. panta 3. punkts)

85. Ar savu trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai uz tādu valsts tiesisko regulējumu kā Nīderlandē, kas paredz ieturējumus par nekvalitatīvu nepasterizētu pienu un no tiem finansētās piemaksas par kvalitatīva nepasterizēta piena pastāvīgām piegādēm, ir attiecināms EKL 88. panta 3. punktā minētais pienākums valsts atbalsta jomā apturēt tā sniegšanu un to darīt zināmu [Komisijai].

86. EKL 88. panta 3. punktā noteiktais pienākums valsts atbalsta jomā apturēt tā sniegšanu un to darīt zināmu [Komisijai] pamatā attiecas tikai uz *izdevumiem*, tātad atbalsta piešķiršanu atbalsta saņēmējiem. *Ieņēmumi*, t.i., ieturējumu palielināšana atbalsta finansēšanai, parasti neskar pienākumu valsts atbalsta jomā apturēt tā sniegšanu un to darīt zināmu [Komisijai].

87. Runa par pienākuma valsts atbalsta jomā apturēt tā sniegšanu un to darīt zināmu [Komisijai] piemērošanu, finansējot valsts atbalstu, ir tikai izņēmuma gadījumos, proti, tad, kad starp ieņēmumiem un izdevumiem pastāv tieša un nedalāma saistība⁵⁶.

88. Šajā lietā daudz kas norāda uz šādu tiešu un nedalāmu saistību starp ieturējumiem par nekvalitatīvu nepasterizētu pienu, no vienas puses, un ar tiem finansēto piemaksu par pastāvīgām kvalitatīva nepasterizēta piena piegādēm, no otras puses. Saskaņā ar 1994. gada noteikumu 11. panta 2. daļu piemaksas apmēru par 100 kg piena ir jānosaka tādejādi, lai kopējais izmaksāto

56 — Skat. it īpaši 2003. gada 21. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-261/01 un C-262/01 *Van Calster und Cleeren* (Recueil, I-12249. lpp., 49. punkts), kā arī spriedumu lietā *Entrisorse* (minēts 48. zemsivitrās piezīmē, 43.–45. punkts) un spriedumu lietā *Pearl* (37. zemsivitrās piezīmē, 29. un 30. punkts). Problēmas visaptveroša analīze izklāstīta ģenerālvokāta L. A. Hēlhuda [*L. A. Geelhoed*] 2001. gada 4. marta secinājumā 32. un tālākajos punktos lietās C-174/02 *Streekgewest Westelijk Noord-Brabant* (Recueil, I-85. lpp.) un C-175/02 *F. J. Pape* (Recueil, I-127. lpp.).

piemaksu apmērs par atbilstošu laika periodu būtu vienāds vai gandrīz vienāds ar kopējo ieturējumu summu. Ieturējumiem no cenas ir noteikts mērķis un tiek izmantoti vienīgi piemaksu finansēšanai.

C — *Beigu piezīme*

89. Kā jau minēts⁵⁷, piemaksa par kvalitāti, kas šajā lietā tiek nodrošināta Nīderlandē, nav valsts atbalsts EKL 87. panta izpratnē. Šajos apstākļos uz tās finansēšanai veiktajiem ieturējumiem neattiecas EKL 88. panta 3. punktā noteiktais pienākums valsts atbalsta jomā apturēt tā sniegšanu un to darīt zināmu [Komisijai].

91. Savos apsvērumos Kauperss norāda, ka Nīderlandes ieturējumu sistēma varētu būt nesaderīga ar Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁵⁸ 6. pantā nodrošinātajām garantijām. Cita starpā viņš atsaucas uz nevainīguma prezumpcijas principu.

3 Pagaidu secinājums

90. Ņemot vērā izklāstīto pamatojumu, jāsecina, ka Nīderlandes tiesiskais regulējums, kas par nekvalitatīvu nepasterizētu pienu paredz ieturējumus, no kuriem finansē piemaksas par pastāvīgām kvalitatīva nepasterizēta piena piegādēm, nav pretrunā EKL 87. panta 1. punktam un EKL 88. panta 3. punktam, kā arī Regulas Nr. 804/68 24. panta 1. punktam.

92. Šis viedoklis jānoraida šādu iemeslu dēļ: Kopienas tiesības garantē pamattiesību standartu, kas ir līdzvērtīgs Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantam. Atsauce uz nevainīguma prezumpciju šajā lietā jau no paša sākuma ir aplama, jo Nīderlandes ieturējumu sistēma ir nevis valsts sankciju mehānisms, bet gan tikai valsts iejaukšanās cenu veidošanā. Šajā lietā nav runa arī par pamattiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu; it sevišķi no lietas materiāliem izriet, ka Kaupersam bija visas iespējas iesniegt detalizētus apsvērumus un viņš to bija arī pietiekami izmantojis.

57 — Skat. skaidrojumus šo secinājumu 61.–84. punktā.

58 — Parakstīta 1950. gada 4. novembrī Romā.

VI — Secinājumi

93. Pamatojoties uz minētajiem apsvērumiem, es ierosinu Tiesai uz *College van Beroep voor het bedrijfsleven* uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) Padomes 1968. gada 27. jūnija Regula (EEK) Nr. 804/68 par piena un piena produktu tirgus kopīgo organizāciju neaizliedz tādu valsts regulējumu kā Nīderlandē, kas paredz ieturējumus vai piemaksas atkarībā no piegādātā nepasterizētā piena kvalitātes;
- 2) EKL 87. panta 1. punkts un EKL 88. panta 3. punkts, kā arī Padomes 1968. gada 27. jūnija Regulas Nr. 804/68 par piena un piena produktu tirgus kopīgo organizāciju 24. panta 1. punkts neaizliedz tādu valsts regulējumu kā Nīderlandē, kas paredz ieturējumus par zemākas kvalitātes nepasterizētu pienu un no tiem finansē piemaksas par pastāvīgām kvalitatīvi nevainojama nepasterizēta piena piegādēm.